

SZOVJETUNIÓ

Viktor Szosznora

Szokatlan dologra vállalkozom: egy már nem fiatal s hazájában ismert és — ha szűkebb körben is — népszerű szovjet-orosz költő bemutatására. A bemutatás mégis indokolt, mert a Leningrádban élő Viktor Szosznora költészete mindmáig elkerülte műfordítóink figyelmét. Holott Szosznora jelentős költő, aki talán kevésbé harsány hangon szólal meg, mint híressé vált kortársai, de ez a hang erőteljes és tiszta.

Lírája Pétervár-Leningrád legnemesebb irodalmi hagyományaihoz kapcsolódik, melyeket számunkra Blok és Mandelstam neve fémjelez. Verseit az ironia és a pátosz, a pontos szerkesztés és a groteszk képiség egyaránt jellemzi. Ami a legszembeötlőbb — a groteszk látásmód, amelynek mélyén szomorúság van.

*S egy holló,
bajnok-szaracén
járkál a réten sántikálva.
De nem jön varjú bajvívásra.
Magában tépázza a szél.*

(Alkonyat)

Nem véletlen, hogy egyik kedvenc figurája a varjú vagy a holló (a két szó hangalakja csaknem azonos az oroszban), ez a két, egyszerre gyászos és komikus madár.

Szosznora észak költője, s nála az orosz tél nem az elbűvölő puskini és tyutsevi arcát mutatja, hanem szigorát, amelyet a groteszk tesz emberivé, elviselhetővé. A groteszk, ami gyakran az ellágyulástól óvja, életbölcesség is, és csak a gyengébb versekben játékos.

Gyakran ír szerepverset, ez nála a legszemélyesebb megnyilatkozások adekvát formája (mert a szerepvers szemérmes, ritkán válik nagyképűvé, ami az első személyben beszélés legnagyobb veszélye).

Versciklust írt Hamletről és Oféliáról, felhasználta az antikvitás témáit, de a legfontosabb és legeredményesebb költészetében az Igor-ének, az óoroszló költészet motívumainak újraélése. Itt találkozunk ugyan történelmi stilizációval is, de például a legendás orosz dalnokot, Bojánt idéző ciklusa, a Szmerty Bojána (Boján halála — ebből való a Zápor zúdul... kezdetű és az Első ima Magdolnához című vers) arra ad alkalmat neki, hogy saját költői és életprogramját megfogalmazza.

*Kardom tiszta. Ezrekkel a horda
támadhat rám — nem tántorodik.
Magam vagyok. Kardlapként suhogva
zápor ver, eső zuhog, zuhog.*

(Zápor zúdul...)

Fordításaimban nem igyekszem teljes képet adni Viktor Szosznora költészetéről (ehhez öt-hat vers átültetése amúgy sem elegendő), kisebb — és korai — életképei, útversei nem foglalkoztattak, a számomra fontosat, „hasznosíthatót” kerestem ver-

sei között, ezekből készítettem fordításaimat, mit bennük magam is kevésbé sikerültnek érzek: Szosznora gazdag és játékos nyelvének érzékeltetése.

A verseket Viktor Szosznora ez évben megjelent gyűjteményes kötetéből válogattam (Sztzyihotvorényija, Lenizdat, 1977), amely négy előző könyve anyagának legjavát tartalmazza.

(Eddig megjelent Szosznora-fordításaim megtalálhatók az Ifjúsági Magazin 1977. novemberi, és a Kincskereső 75/7., illetve 76/5. számában.)

BAKA ISTVÁN

VIKTOR SZOSZNORA

Zápor zúdul

Zápor zúdul sehová, sehonnan,
herseg, mint zabáló sáskahad.
Míntha óra tiktakolna rajtam,
esőcsepp kopog — a pillanat,

s vernek lankadatlanul a cseppek,
sorsomtól mert így rendeltetett,
talán tölggyé terebélyesednek,
talán általad növekszenek.

Erdő reszket átázott ruhában.
Mi voltunk mi, kedves? — verebek.
S nem tudom, e növényi homályban
öltelek-e vagy ölettelek?

Feláldoztam otthont és családot.
Cél ha ez — ne érjem el soha!
Mindegy, eb csahol rá, varjú károg,
kinek a vihar az otthona.

Zápor zúdul egyre sebesebben,
népek zászlótlán, vezértelen.
Törzsek rohamoznak minden cseppben,
és szóródnak széjjel jeltelen.

Hol vagyok? Ki vagyok én? Hová tart
utam, célja — fény vagy éjszaka?
Esőcseppek kavargó hadában
rám találász-e, kedves, valaha?

Kardom tiszta. Ezrekkkel a horda
támadhat rám — nem tántorodok.
Magam vagyok. Kardlapként suhogva
zápor ver, eső zuhog, zuhog.

Téli út

Téli regeli!
Jégcsapfiolák,
békaporontyok tejesüvegben.

Milyen idő!
Fák — palavesszők — feketén merednek.
A szélben szomorú bokrok eveznek.

Az út felett — peneg a nap,
zengenek a

gitárhúr-sugarak.

S e sok szépségtől részegülten
egy aszkéta-madár,

egy nyápic varjú a
havat csipegeti, fészkébe hordja
a tél fehérben tündöklő fagyát.

Hét napja úszott már hajónk,
 hét napja úsztunk.
 S nem volt se sziluett, se szó
 a sűrű ködben,
 s nem volt se menny, se nyugtalanság,
 se „isten hozott”, se „isten veled”
 se múltunkban, se holnapunkban.

Ússzál, hajónk, csak ússzál,
 s mi is veled,
 e köd — micsoda moccsanatlan
 sóvárgás, csend-birodalom.
 Sorsunk is — sűrű ködben,
 fehér, akár a márvány,
 amiben nem történhet semmi sem,
 csak ami megtörténhetik.

Levél

Kertedben emlékezzél majd reám,
 hol a hangyák rőt pajzsot hordanak,
 s a verebek úgy tárják szárnyukat,
 mintha lilium nyitná szirmait.

Hazádban emlékezzél majd reám,
 honnan melegebb tájra szálltak a
 madarak, s a torony csücskéről az
 aranyozott angyal is délre vágyik.

Kertedben emlékezzél majd reám,
 ahol gyümölcs-harangok konganak,
 lélekharangok,
 és hálókát
 délkörökből szövögetik a pókok.

Könnyeidben emlékezzél reám,
 ahol bilincs-fehér az éjszaka,
 s esténként kék mundérba öltözött
 paloták őrzik a lépteidet.

Alkonyat

M. Jevszejevnek

Lángolt, azazhogy pirban égett
 az est a Ladoga felett.
 Újabb pimaszsága a télnek:
 cirkusznak nézi az eget.

Faházakat locsol a dér.
 (Bizattak zordon kankutyákra.)
 S egy holló,
 bajnok-szaracén
 járkál a réten sántikálva.

De nem jön varjú bajvívásra.
 Magában tépázza a szél.

Szobámban érleli a lámpa
citromát.
Még zöldes-fehér.

S eltűnt a holló...

Parókában

az éj sábeszre lépkedett.

És közben csak a ceruzámnak
hegye görbült meg
némileg.

Első ima Magdolnához

Szeptemberi leveleken
a harmat tejjefér.
Az ágakon ezüstösen
fénylik-ragyog a dér.

Emlékezz rám, Magdolna, ám
ne hidd, hogy van remény.
Bort látok viskód asztalán.
Nem támadtam fel én.

Csak árny vagyok. Ne jöjjenek
rajongó némberek.
Te se emelj rám serleget.
Ne örvendezzenek.

Árny vagyok én. Az istenarc
silány visszfénye csak.
Ajánljad hát fel sorsodat
a föld ifjainak.

De kínzó kétségeimet
ne gondold át soha.
Mesét, mesét kell költened
énrólam, Mária.

A vigaszt szívükben leled.
Nem kell. Ne mondj imát.
Te az én kétségeimet
minek is osztanád.

Mért rettegted bíráimat?
Bennük volt félelem.
S érettem ne gyötörd magad,
nővérem, kedvesem.

Életük — korbács és robot,
s szűken mért élvezet.
Nem én — sunyi alázatuk,
mi megfeszítettetett.

Nővérem! Ne zokogj, ne csüggj
fájó emlékemen.
Gúnyolnak — ne törődj velük,
imádkozz csöndesen.

BAKA ISTVÁN FORDÍTÁSAI